

מראי מקומות - בבא בתרא קט"ו

וע"ע בקו"ש לעיל (של"ט), ששכ' דלכאו' יש נפק"מ מקרא דעיין עליו לענין בת הבן, דאם מדין בני בנינים הרי הם כבנים, לא היינו אומרים דבת הבן עדיף מבת המת, ולכן צריך קרא דעיין עליו. אולם כ' דאולי מ"מ הק' תוס', דלשון הגמ' משמע דצריך קרא גם לענין בן הבן, ולא רק לבת הבן.

(ה) **ולימא עד יעקב - ע' בשיעורי ר' שמואל (א')** שהביא מח' הראשונים בענין ירושת אח, האם מהני באופן ישירות או לא מהני אלא מדין משמוש. והק' ר' שמואל, לפי הראשונים דס"ל דמהני באופן ישר, למה הק' הגמ' לימא עד יעקב, הרי ודאי יעקב מת, וא"כ ודאי בניו יורשים אותו, ולפי ראשונים אלו לעולם אינו עולה עד יעקב, שהרי קודם לכן שאר השבטים יורשים ישר מהדדי. ובשלמא לשי' **רעק"א**, דס"ל דאפי' להשיטות דס"ל דירושת אחים הוא באופן ישר, זהו רק אם האב מת והאחים חיים. אבל אם גם האחים מתים, תו הדרינן להכליל דהאב קודם לכל יוצאי יריכו, ולכן י"ל דהאב קודם בקבר להנחיל ישר לבני בניו מכח אביו דאבא. אבל לדעת **בעל התרומות** ו**הראב"ד** שחולקים ע"ז, וס"ל דאף בכה"ג האחים יורשים, א"כ למה נאמר עד יעקב. והביא מר' **גרשום** דבאמת פי' דעד ראובן ועד יעקב הכוונה הוא דעד ראובן ולא ראובן בכלל ועד יעקב היינו ולא יעקב בכלל. אבל הק' ר' שמואל גם על זה, לימא עד ראובן בכלל ולא תקשי כלום, והניח בקו'.

(ו) **ולימא עד יעקב - הק' הקובץ שעורים (שנ"ט)**, אם נימא דקודם מתן תורה הי' דיני האבות כדין בני נח לענין נחלה, א"כ בשעת מתן תורה נעשו כגרים לענין יחוס ונחלה, ואין ראובן ויעקב יכולין לירש כלל. אלא דכ' דגם לענין עריות מצינו כזה, דהיו בוכים למשפחותיהם, שנאסרו בקרובותיהן, אף דלענין עריות ודאי הי' דינן כבני נח. וע"ע **בשיעורי ר' שמואל (ל"ה)** שהעיר כעין זה, על מה שפסק **הרמב"ם** (נחלות ו', ט') דבבני נח אינו יורש אלא הבן לבד, א"כ לפי

(א) **לעולם דריש מטות, וכו' - פי' הרשב"ם**, לעולם תנא זו דריש מטות להקישא שיקדום הבן לבת בנכסי האם, ומ"מ לא דרשי' הקישא לומר שהאם יורשת בנה, דהא אמר קרא וכל בת יורשת נחלה ממטות, דדוקא היא יורשת משני מטות, אבל אינה מורשת לשני מטות אם מתה היא, אלא רק למטה אחד, דהיינו האב. וכ' **היד רמה (מ"ב)** דלא שייך לומר להיפוך, דהבת מורשת דוקא למטה האם ולא למטה האב, דהא דרשי' מוהעברתם דהאב יורש בנו, וה"ה דיורש את בתו ק"ו מבנו, וא"כ ע"כ בא הכתוב לומר דהבת מורשת להאב ולא להאם.

(ב) **בת קודמת לאחין - כ' הכוס הישועות דאע"ג** דכתי' קרא כן בפירוש דאחין יורשין לאחר הבנות, מ"מ הי' מקום לומר דקראי כתי' דלא כסדרן.

(ג) **והאב קודם לכל יוצאי יריכו - ע' ברמב"ן על התורה (במדבר כ"ז, ט')** להעיר אהא שלא כ' התורה הא דהאב יורש בנו היכא דמת הבן בלא זרע. וביאר שאין צריך לכתוב כן, שהרי משפט הירושה הוא דכל המנחיל נוחל, כי הקורבה שוה, וכיון שאמר הכתוב שהבן יורש את אביו, ממילא גם האב יורש את הבן. ועוד, הרי כל שלשלת הירושה דרך האב הוא ולא דרך הצדדין, וא"כ, אם נותן נחלה לאחין, ע"כ היינו משום שהאב יורש בקבר וממנו תבא לאחים. ומה שלא כ' התורה בפירוש דאם אין בת ונתתם את נחלתו לאביו, היינו משום דדרך ברכה אמרה תורה, ולא בנכרתים (שמת הבן בלא זרע). עוד צידד לומר דבבאי הארץ לא הי' שום אב שירש בנו, וכיון דהתורה הי' מדבר לבאי הארץ, לכן לא הי' צריך לכתוב הלכה זו בפירוש.

(ד) **ת"ל אין לו עיין עליו - הק' תוס', קרא ל"ל**, תיפוק ל' דבני בנינים הרי הם כבנים. ות' דלא אמרי' כן אלא היכא דכתי' "זרע", דזה משמע גם בני בנינים. וע' **בקובץ שעורים (שמ"ח)** שהק' מהא דכתי' כי יסיר את בנך מאחרי, ומבואר דזה מיירי בבני בנינים, והניח בקו'.

ממש הי'. אלא דהק' ע"ז דאי"ז הוכחה, דאולי מפני שהוא קם תחתיו דצבעון אביו לירושה, לכן כ' ענה לאחר צבעון, וצ"ע. וע"ע ברמב"ן דפי' באמת כפי' הב"ח בהרשב"ם, דאם הי' משום דבני בנים הרי הם כבנים, הי' צריך לכתוב איה ג"כ.

מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ממנה ענה- ע' בתוס' דפי' בשם ר"ת דענה אשה היתה, וזהו ראיית ריב"ז דבת הבן יורשת בין הבנים, והיא קודמת לבת. ופי' תוס' דזה הי' כוונת ריב"ז לדחותם ולפרוך ק"ו שלהם מראי' זו. וע' בקובץ **שעורים** לקמן (אות שני"ז) דכ' דמוכח מכאן דר"ת חולק על מש"כ רש"י ביבמות (ס"ב), דבבני נח אמרי' דבת כבן, דאם הי' ס"ל ר"ת דבת כבן, א"כ אין שייך ראי' כלל מקרא זו, דהא ודאי בבני נח הבת יורשת כמו הבנים, שהרי אין חילוק בין בת לבן כלל. אע"כ דס"ל לרש"י דבאמת לא הי' ראי' מכאן, אלא כפי' הרשב"ם, דהי' דוחה אותם בקש משום דלא הי' רוצה לגלות להם טעמי תורה.

השיטות דקודם מתן תורה היו להם דין בני נח (והביא דזהו שי' הצרפתיים, ודלא כהרמב"ן בסוף פ' אמור נוגם הצרפתיים הובא בדברי הרמב"ן שם), ודאי לא שייך כלל להיות ממשמשת עד ראובן ויעקב, שהרי אין הירושה לאב בבני נח. והוכיח דע"כ הצרפתיים לא ס"ל כהרמב"ם, אלא דס"ל דגם בני נח יש להם ירושה לשאר הקרובים ג"כ.

אפי' נשיא שבישראל- מהו הרבותא דאפי' נשיא שבישראל, פי' הרשב"ם דהכל נמנין עמו לדון כמותו, ומ"מ אין שומעין לו. ובקובץ **ענינים** (להגר"א ווסרמן) פי' דכוונת הרשב"ם להא דכתיב ולא תענה על ריב לנטות, וכמו דאי' בסנהדרין, דמתחילין מן הקטן, דלאחר שאמר הגדול לא מערערים אחריו. וה"ה בנשיא, ומשום דדרשינן ולא תענה על ריב. אבל **תוס'** לא פי' כן, אלא דהרבותא דנשיא הוא דאפי' רוצה לתקן כן לצורך שעה, אין שומעין לו משום הצדוקין. וביאר ר' אלחנן, דתוס' חולק על הרשב"ם וס"ל דלא אמרי' דין דלא תענה על ריב אלא לענין דיני נפשות, אבל לענין דיני ממונות לא אמרי' כן, אלא כ"א דרוצה יכול לחלוק אפי' על נשיא, ולכן הי' צריך תוס' לפרש באו"א.

אלה בני שעיר החורי יושבי הארץ וכו', וכתוב **אלה בני צבעון וכו'-** הק' הקובץ **ענינים**, הא על כרחך צבעון הי' עדיין בחיים, דאל"ה לא הי' נמנה בין נוטלי החלק ביושבי הארץ. וא"כ, מהיכן קיבל ענה דין ירושה, דהא כל דין ירושת בני בנים הוא דוקא לאחר מיתת הבנים ולא בחייהם, והניח בצ"ע.

אלא מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ממנה ענה- פי' הרשב"ם, דאין לומר דבאמת בן צבעון הי', ולא הי' אחיו כלל, ומה שנקראו בני שעיר הוא לומר לנו דבני בנים הרי הם כבנים, אבל באמת לא הי' בן שעיר כלל, דאם כן, לא לכתבי' גבי צבעון, וביאר הב"ח, אמאי כתבי' לענה ולא איה, והרי שניהם היו בניו של צבעון. והרש"ש כ' דפי' הב"ח דחוק, ולכן כ' דאם הי' בן בנו, לא הי' ראוי למכתבי' לאפסוקי בין שני בניו ממש, אלא הי"ל לכותבו בסוף, ומדלא עשה כן משמע דבנו